

29/07/2024

לכבוד:

ראש עיריית ירושלים
מר משה ליאון
lion@jerusalem.muni.il

שר הבריאות
מר אוריאל בוסו
sar@moh.gov.il

השרה להגנת הסביבה,
גב' עידית סילמן
sara@sviva.gov.il

הנדון: דרישה להכיר באזור התעשייה עטרות כאזור נפגע זיהום אוויר לפי סעיף 11א חוק אוויר נקי, תשס"ח-2008

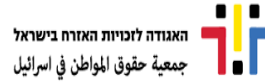
בשם הארגונים החתומים מטה, אנו כותבים לכם לאור מצב הזיהום המתמשך באזור התעשייה עטרות מצפונית לירושלים והפגיעה בבריאות הציבור שהובילה לאחרונה אף להחלטת המשטרה לפנות את בסיס משמר הגבול באזור. למרבה הצער, יישובים פלסטינים סמוכים (קלנדיה, ביר נבאלה, בית חנינא ואל רם) וכן השכונה הירושלמית הצפונית של נווה יעקב, ימשיכו להיות נתונים לפגיעה בבריאותם כל עוד לא יינקטו הצעדים המתבקשים לאור מצב הזיהום הקשה.

כ-300 מפעלים פועלים באזור התעשייה עטרות ומתוכם מפעלי מלט ומיין פסולת. האתר מתאפיין בחריגות תדירות וגבוהות מאד של חלקיקים נשימים עדינים (10Pm). חלקיקים אלה, אשר לרוב גם נושאים חומרים מזהמים נוספים, חודרים לדרכי הנשימה ותורמים לתחלואה כגון אסטמה, ברוניטיס וסרטן ריאות. ניתוח של נתונים מהמשרד להגנת הסביבה משנת 2015 מראה כי כמות החלקיקים הנמצאים באוויר באזור זה כמעט תמיד חורגת מהתקן המותר. מיותר לציין כי התקן מחייב לפי חוק והוא משקף ערך שחריגה ממנו מהווה פגיעה בבריאות התושבים, לרבות ילדים וקשישים.

על פי מידע שקיבלנו מהמשרד להגנת הסביבה, בשנים 2021-2023 התקבלו במוקד התלונות של המשרד כ-112 תלונות על מפגעים סביבתיים מאזור התעשייה, כמעט כולם על מפגעי ריח חזקים. במקביל, המשרד להגנת הסביבה נקט ב-22 הליכי אכיפה מינהליים נגד מפעלים באזור התעשייה, וביניהם 14 שימועים ו-6 צווי הפסקה מינהליים.

הליכי האכיפה הנ"ל, על אף מספרם המועט מול ההפרות הסביבתיות, ועל אף שלא הביאו כמעט לשינוי בהתנהלות המפעלים, מעידים על המציאות הבעייתית שבאזור התעשייה, אשר רוב המפעלים בו גורמים למפגעים סביבתיים בניגוד לדין ולתנאי הרישיונות.

כבר לפני מספר שנים, הכין המשרד להגנת הסביבה תשתית ראייתית שעל בסיסה ניתן להכריז על אזור התעשייה עטרות כ"אזור מוכה זיהום אוויר". הכרזה שכזו הייתה נותנת סמכויות אכיפה נרחבות לרבות סגירת מפעלים או העתקתם. למרבה הצער, הגורמים האמונים על שמירת הסביבה ובריאות הציבור בעיריית ירושלים ויחידות המטה והמחוז של המשרד להגנת הסביבה לא עושים די לצורך הגנה על בריאות הציבור, שהרוחות משיאות אליו כמויות עתק של חלקיקים ומזהמים נוספים אשר חודרים לגוף האדם וכלי הנשימה שלו. יותר מכל, פינוי בסיס של המשטרה מעיד על רפיון אכיפתי ועל מדיניות סלקטיבית הדואגת לכוחות המשטרה בלבד ומתעלמת מבריאות התושבים.



חשוב לומר, הקמה של אזור תעשייה עצום ומזהם ליד אוכלוסיות פלסטיניות ללא זכות בחירה ושאינן ברשותם יכולת ריאלית למחאה מהווה כר פורה להתרשלות וגרירת רגליים בטיפול במפגע העצום של זיהום האוויר. זהו מקרה קלאסי של אי-צדק סביבתי ושל מדיניות סביבתית מפלה. סביר להניח שאתר כזה לא היה מוקם מלכתחילה ליד שכונות ירושלמיות רבות ואם היה כך, ההתנגדות הציבורית הייתה מביאה לאכיפה אמיתית ולא לקרקס שאנו עדים לו מזה עשור אשר מנציח מצב של איפה ואיפה בטיפול במפגע סביבתי חמור.

אין ספק אם כן כי באזור התעשייה עטרות קיימת חריגה מתמשכת מערכי סביבה. סעיף 11א חוק אוויר נקי, תשס"ח-2008 (להלן: "החוק"), מטיל על השר חובה, לאחר שנכח כי באזור מסוים קיימת חריגה מתמשכת או חוזרת מערכי סביבה או זיהום אוויר חריג, להכריז, בצו, על האזור כאזור נפגע זיהום אוויר ולהודיע על כך לרשויות המקומיות שבתחום האזור נפגע זיהום האוויר.

נזכיר כי מטרת ס' 11 הנ"ל, כפי שעולה מדברי ההסבר לחוק, אינה ענישתית. המטרה שלה היא למקד את תשומת הלב הציבורית והשלטונית לכך שרמת זיהום האוויר באזור מסוים היא חריגה ובכך לאפשר לציבור לכלכל את צעדיו ולעורר את הרשויות לפעול לשיפור המצב, וזה מה שנדרש במקרה הזה. על פי סעיף 12 לחוק, הכרזה של השר על האזור כאזור נפגע זיהום תחייב את הרשויות להכין תכנית פעולה ולהקצות משאבים לטיפול במפגעים ובכך להפחית את הפגיעה בבריאות הציבור באותו אזור

לאור מצב הזיהום המתמשך, אנו מבקשים:

- מהמשרד להגנת הסביבה לפעול מיידית למיצוי כל סמכויות הפעולה שלו לפי חוק אוויר נקי, לרבות הסמכות להכריז על אזור כנפגע זיהום אוויר.
- ממשד הבריאות לערוך סקר אפידמיולוגי שיבחן את מצב התחלואה הנשימתית בישובים הסמוכים לעטרות.
- מעריית ירושלים להציג תוכנית רצינית לשיקום אזור התעשייה עטרות ולפעול בהתאם להוראות ההכרזה ולהוראות סעיפים 11-12 לחוק אוויר נקי.

בברכה,

עו"ד ג'מילה הרדל, מנכ"לית אזרחים למען הסביבה
 עו"ד עמית ברכה, מנכ"ל אדם טבע ודין
 שירה ליבנה, מנהלת יחידת זכויות אדם בשטחים
 הכבושים, האגודה לזכויות האזרח
 אלעד הוכמן, מנכ"ל מגמה ירוקה

ד"ר יונתן אייקנבאום, מנהל גרינפיס ישראל
 גדעון ברומברג, מנכ"ל אקופיס
 מור גלבוט, מנכ"ל צלול
 יוני ספיר, יו"ר שומרי הבית
 חגית גפן, מנכ"לית הרשת הירוקה